

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady dňa 9. 4. 2025

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: 0050/SO/2025

Programová služba: Rádio Slovensko, STVR 24

Vysielateľ: Slovenská televízia a rozhlas

Číslo autorizácie vysielania: AR/1, AT/24

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) v senáte 2 zloženom z predsedu senátu doc. Mgr. Pavla Izraela, PhD. a členiek senátu Mgr. Andrey Cox a Mgr. Kataríny Začkovej postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnet na preverenie evidovaný pod č. 0050/SO/2025 smerujúci voči vysielaniu programových služieb Rádio Slovensko a STVR 24 vysielateľa Slovenská televízia a rozhlas a uznala podnet na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 16 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnený**.

Úloha:

Kancelária Rady informuje podávateľa podnetu na preverenie o výsledku preverenia podnetu

T: 22. 4. 2025

Z: AO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady pre mediálne služby dňa 9. 4. 2025

Podnet na preverenie č. 0050/SO/2025 zaevidovaný dňa 27. 1. 2025

Podávateľ: fyzická osoba

Predmet podnetu: *Z prvej ruky*

Deň a čas vysielania: 27. 1. 2025 12:30 hod.

Programová služba: Rádio Slovensko, STVR 24

Vysielateľ: Slovenská televízia a rozhlas

Číslo autorizácie: AR/1, AT/24

Dátum: 2. 4. 2025

OBSAH PODNETU:

„STVR odvysielala 27.1.2025 na rozhlasovej stanici Rádio Slovensko a televíznej stanici :24 reláciu „Z prvej ruky“. Predmetom relácie boli prezidentské voľby v Bielorusku. V relácii odznali jednostranné informácie a hodnotenia volieb či politickej situácie v Bielorusku. Ak je STVR verejnoprávnou inštitúciou mala by poskytovať vyvážené pluralitné informácie. Žiaľ v tomto prípade v diskusii odznala len jedna strana kritická ku všetkému čo sa v Bielorusku deje. Nejaký analytik neziskovky a aktivista z Bieloruska. Od verejnoprávnej inštitúcie očakávam, že k téme odznie aj názor a stanovisko druhej strany. Mohli si zavolať niekoho z veľvyslanectva Bieloruska a pýtať sa. Moderátorka relácie, názory a stanoviská nijakým spôsobom nevyvažovala. Ak by niekto chcel vo verejnoprávnom médiu šíriť jednostrannú propagandu, nerobil by to inak. Musíte uznať, že profesionalita má inú podobu. Žiadam Vás preto o preverenie, či nedošlo k porušeniu zákona č. 264/2022 Zákon o mediálnych službách, §25, písmeno a) a b). resp. zákona 523/2010 Z.z. Zákon o rozhlase a televízii Slovenska, konkrétne § 3 bod 3, písmeno b) a písmeno d). Ak na vybavenie podnetu nie je Rada pre mediálne služby vecne príslušná, prosím o jeho postúpenie vecne príslušnej inštitúcii.
S pozdravom, ...“

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“):

§ 8 Komunikáty

4) Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

§ 25 Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

- a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby,
- b) zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Podávateľ namietal voči relácii *Z prvej ruky* s podtitulom *Prezidentské voľby v Bielorusku*, pričom poukazoval, že v nej, prostredníctvom hostí, odznali jednostranné informácie a hodnotenia volieb či politickej situácie v Bielorusku bez vyvažovania zo strany moderátorky.

Relácia *Z prvej ruky* je podľa webu vysielateľa program, ktorý prináša aktuálne debaty na politické, občianske a spoločenské témy, ktoré rezonujú v spoločnosti. Monitorovaný program zo dňa 27. 1. 2025 bol súbežne odvysielaný na programových službách Rádio Slovensko a STVR 24 o cca 12:30 hod.

Predmetná relácia (*Prezidentské voľby v Bielorusku*) bola vysielateľom charakterizovaná nasledovne¹: „Prezidentské voľby v Bielorusku, kritikmi režimu označované ako „rituál pre diktátora“, neprekvapivo predĺžili mandát Alexandra Lukašenka. Napriek tomu, že demokratický svet výsledok inscenovaného plebiscitu neuznáva, existujú o tomto akte nejaké dôveryhodné dáta a je možné porovnávať vývoj? V akej miere obyvatelia krajiny reálne chodia k urnám? Aká je relevancia a dôveryhodnosť opozičných kandidátov? Prečo vôbec Alexander Lukašenko potrebuje takýmto spôsobom demonštrovať svoju pozíciu – pre koho tie voľby organizuje? Má výsledok, resp. formálne predĺženie mandátu, vplyv na spôsob politiky a zavádzanie opatrení – v demokraciách hovoríme o politickom cykle, kedy víťaz

¹ <https://www.stvr.sk/radio/archiv/1175/2480220>

zavádza nepopulárnejšie opatrenia v prvom polčase vlády a pred voľbami rozbieha kampaň – má takýto rytmus aj autoritársky režim? Je na stole otázka nástupníctva, alebo by sa režim stratou lídra rozpadol? Posledné prezidentské voľby sa v Bielorusku konali v roku 2020, teda ešte pred ruskou inváziou na Ukrajinu. Ako sa odvtedy zmenila bieloruská spoločnosť? Je režim sekundujúci vojnovému agresorovi ešte prísnejší aj na vlastných obyvateľov? Ako sa štát vyvíja z pohľadu ekonomiky po zavedení sankcií? Aká je kúpyschopnosť a životná úroveň obyvateľov? Kde je a ako sa prejavuje bieloruská politická opozícia – do akej miery je aktívna doma a v exile? Majú prodemokratické sily podporu obyvateľstva?“

Pozvanými hosťami monitorovanej diskusie boli:

Ivan Godársky – analytik organizácie Memo 98

Andrej Poleščuk – analytik a aktivista

Diskusiu moderátorka otvorila týmito slovami: „...Včera sa v Bielorusku konali prezidentské voľby. Podľa niektorých, vrátane českého prezidenta, voľby v úvodzovkách. Petr Pavel na sociálnej sieti X vyjadril solidaritu s ľuďmi bojujúcimi za skutočnú demokraciu a Lukašenkove, v úvodzovkách, voľby nazval výsmechom určeným na umlčanie nesúhlasu. Ako situáciu vidia odborníci, ktorí majú bieloruské dianie pod drobnohľadom?“ Následne privítala hostí a v prípade A. Poleščuka poznamenala, že ide o právnika pôvodom z Bieloruska prítomného v Českej republike. Položila mu aj úvodnú otázku, pričom ešte predtým interpretovala postoj kritikov bieloruského režimu smerom k prezidentským voľbám, resp. informovala, že dané voľby demokratický svet neuznáva, čo prezidentovi Alexandrovi Lukašenkovi podľa agentúry Reuters nemá prekážať. A. Poleščuk na otázku, prečo sa prezidentské voľby v krajine vôbec organizujú, reagoval tvrdením, že ide o formalitu, ktorú ukladá ústava z roku 1994. Moderátorka potom prezentovala priebeh politických cyklov v rámci demokratických režimov a v súvislosti s tým sa pýtala I. Godárskeho, ako niečo také vyzerá v autoritárskom režime či v Bielorusku. I. Godársky povedal, že zamýšľať sa nad priebehom politického cyklu v Bielorusku v demokratickom ponímaní výkonu moci je podľa neho zbytočné a irelevantné, keďže nejde žiadnym spôsobom o demokraticky nastavenú krajinu, ale o štát, kde sú voľby fraškou odsudzovanou medzinárodnou komunitou a potvrdením A. Lukašenka, uchádzajúceho sa o mandát, ktorý si v ústave zaistil až do roku 2035. Host tiež podotkol, že po predošlých zmanipulovaných voľbách v roku 2020 z krajiny odišlo 300 až 500 tisíc občanov a ďalšie tisícky osôb skončili vo väzení. To malo priniesť nárast strachu a apatie u Bielorusov. Moderátorka spomenula vyjadrenia čelných predstaviteľiek európskych inštitúcií (Roberta Metsolová a Kaja Kallasová), v ktorých označili voľby v Bielorusku za falošné. Ďalej sa zmienila aj o maďarskom zablokovaní spoločného vyhlásenia krajín Európskej únie o odmietnutí daných prezidentských volieb, pričom dodala, že spočiatku mali výhrady aj zástupcovia Slovenska. Od A. Poleščuka chcela vedieť, čo to môže signalizovať pre situáciu vo východnej Európe či v EÚ. Podľa A. Poleščuka je maďarský prístup, vzhľadom na kremelský kurz a ich snahu nadväzovať s Bieloruskom určité ekonomické vzťahy, pochopiteľný a zároveň aj hanebný. Dodal však, že aj keby vyhlásenie prešlo, nemalo by veľký vplyv, keďže kvôli sankciám v podstate neexistujú väzby medzi EÚ a Bieloruskom. Moderátorka nadviazala na slová I. Godárskeho o veľkom počte politických väzňov, vrátane nositeľa Nobelovej ceny za mier, a dopytovala sa na kroky, ktorými A. Lukašenko dokázal potlačiť bieloruskú opozíciu. A. Poleščuk v reakcii uvádzal, že bieloruský režim dlhodobo realizuje praktiky ako veľké policajné razie, zákazy zhromažďovania, zákaz zakladania organizácií či prijímanie gumových paragrafov extrémizmu. Ďalej hovoril o zintenzívnení týchto procesov po protestoch v roku 2020, po ktorých dochádzalo k cielenému lovu jednak lídrov opozície ako aj účastníkov protestov, čo vytvorilo atmosféru strachu a impulz k tomu, aby veľká časť mladých Bielorusov zvažovala odchod z krajiny. Moderátorka potom upriamila pozornosť na bieloruskú spoločnosť, položila otázku, akú podporu bežnej verejnosti majú prodemokratické sily. Z hľadiska I. Godárskeho je samozrejmé, že veľká časť obyvateľstva sa bojí, keďže je konfrontovaná tým, že predstavitelia aktívnej opozície sú odsudzovaní na dlhé roky pobytu vo väzení a zároveň nezávislé médiá či občiansky sektor neexistujú. Popritom bola verejnosť, podľa I. Godárskeho, svedkom iluzórnych volieb bez reálnych vyzývateľov A. Lukašenka, pretože tohto roku ostatní formálni prezidentskí kandidáti nemali mať skutočnú ambíciu vymeniť súčasného prezidenta. K otázke podpory prodemokratických síl v Bielorusku A. Poleščuk poznamenal, že v diktátorskom bieloruskom režime nie je možné urobiť nezávislý sociologický prieskum prinášajúci

relevantné výsledky. Poukázal však na to, že opoziční lídri a protesty v roku 2020 mali masovú podporu obyvateľov a že mladí Bielorusi sú čoraz viac prozápadní, pričom mnohí z nich sú aj za členstvo v NATO. Moderátorka priblížila, že napriek sankciám či emigračnej vlne má Bielorusko celkom dobré makroekonomické ukazovatele. A. Poleščuk uviedol, že napriek malej konkurencieschopnosti a prítomnosti veľkých polo štátnych podnikov sa bieloruskej ekonomike darí, a to vďaka úplnému presmerovaniu na ruský trh, ktorý rastie vplyvom zákaziek v rámci zbrojárskeho priemyslu. V danej téme I. Godársky plne súhlasil s tvrdeniami A. Poleščuka a dodal, že nepovažuje za dôležité širšie analyzovať ekonomiku, ktorá je štátom riadená a funguje iba za cenu represii, potláčania ľudských práv či strát na životoch. Debata sa potom presmerovala na otázku týkajúcu sa možných nástupcov 70 ročného A. Lukašenka. Z pohľadu A. Poleščuka je ešte predčasné hovoriť o nejakých konkrétnych menách. Dodal, že ak sa nezmení politická situácia v Rusku, bude to práve Kreml, čo bude rozhodovať o novom lídrovi v Bielorusku. I. Godársky prezentoval nádej, že totalitný systém by v krajine mohol jedného dňa padnúť, a to z viacerých dôvodov - geografické ukotvenie krajiny, schopnosť zmobilizovať státisícové protesty v roku 2020, alternatíva v podobe sformovanej exilovej opozície. Moderátorka sa na záver opýtala A. Poleščuka, či Donald Trump, ako nový americký prezident, prinesie nejaké zmeny v oblasti medzinárodných vzťahov, na čo A. Poleščuk vyslovil presvedčenie, že prezident Spojených štátov sa nebude zaujímať o dianie v Bielorusku.

Relácia teda rozoberala pomery v Bielorusku vzhľadom na aktuálnu politickú udalosť, t. j. prezidentské voľby, ktoré sa v Bielorusku konali 26. januára tohto roku. V nich opätovne zvíťazil úradujúci prezident Alexander Lukašenko, pričom jeho percentuálny zisk mal predstavovať 87,4 % z celkového počtu hlasov. Po týchto voľbách tak začalo celkovo jeho siedme volebné obdobie, keďže A. Lukašenko je prezidentom nepretržite už od roku 1994. A. Lukašenko postupnými krokmi (napr. referendum v roku 1995 a 1996) získaval čoraz väčšie právomoci. Z Bieloruska sa v deväťdesiatych rokoch 20. storočia stala prezidentská republika s plným prezidentským systémom, v ktorej je A. Lukašenko z politického hľadiska najvplyvnejšou a najmocnejšou osobou.

Podávateľ namietal, že relácia *Z prvej ruky* nebola objektívna a že moderátorka v programe nezabezpečila dostatočnú oponentúru.

Podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle. Do jej obsahu možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach. Je právom vysielateľa vybrať si tému, jej spracovanie a hostí do diskusie podľa vlastného slobodného uváženia.

Sme toho názoru, že monitorovaná relácia napĺňa definíciu aktuálnej publicistiky podľa **§ 8 ods. 4** zákona č. 264/2022 Z. z., keďže obsahoval komentáre k udalostiam, ktoré sa dotýkali aktuálnej politickej témy.

Program sme preto posudzovali na základe ustanovenia **§ 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.**, ktorý povinnosť upravuje nasledovne:

„Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.“

Za hlavné kritériá objektivity sa vo všeobecnosti považujú: relevancia, transparentnosť, presnosť, úplnosť, vecnosť, vyváženosť, rôznorodosť, aktuálnosť, zrozumiteľnosť, osvojenie si pozície odstupu a neutrality vo vzťahu k predmetu spravodajstva, absencia stránenia.

V prípade hostí, A. Poleščuka či I. Godárskeho, išlo o erudovaných analytikov dlhodobu zaoberajúcich sa vývojom v krajine, ktorá získala samostatnosť po rozpade ZSSR v roku 1991, pričom A. Poleščuk je priamo aj rodákom z Bieloruska. Obaja hostia prejavovali kritický pohľad na bieloruský režim pod vedením A. Lukašenka. Zhodovali sa na tom, že ide o totalitný a nedemokratický systém. Viackrát to

zdôrazňoval najmä I. Godársky. Hostia tohtoročné voľby v Bielorusku zhodnocovali ako zinscenované a neslobodné, v ktorých A. Lukašenko nemal skutočných vyzývateľov. Takisto hostia v negatívnom kontexte popisovali celkovú náladu v štáte vedúcu k odchodu veľkej časti, najmä mladých ľudí. Spomínali neslobodné pomery v krajine, potlačené protesty po predošlých voľbách v roku 2020, situáciu v rámci opozície (vrátane zmienok o jej prenasledovaní či zatýkaní významných členov, resp. vyhánaní do núteného exilu), izolovanosť krajiny či značnú závislosť od súčasného ruského režimu, a to v oblasti ekonomiky či v otázke nástupcu A. Lukašenka.

V monitorovanom programe zväčša nedochádzalo k priamej oponentúre k tvrdeniam hostí, čo sa týka tematiky zameranej na Bielorusko. Sama moderátorka taktiež prezentovala reprodukované kritické poznámky smerom k prezidentským voľbám či režimu A. Lukašenka, ku ktorým ale uvádzala aj relevantné zdroje (napr. Reuters, Rádio Slobodná Európa). Za problematické možno považovať jej slová týkajúce sa bieloruskej opozície, ktoré odzneli v prvej polovici programu: „...Akými krokmi Alexander Lukašenko dokázal potlačiť bieloruskú opozíciu? Čo boli tie postupy, ktoré si osvojil, aby ju dostal, podľa názoru niektorých, vrátane môjho, pravdepodobne na kolená?“, kde prezentovala i svoj vlastný názor. Ten sa však na druhej strane opieral o fakty, keďže ani samotný bieloruský režim nepopiera perzekúciu určitých opozičných lídrov či kritikov, resp. ich vytláčanie z politickej činnosti v krajine². V rámci vstupov moderátorky sme však zaznamenali aj vyvažujúce vyjadrenia, napr. v prípade ekonomickej otázky uviedla nasledovné: „...V tejto súvislosti, pán Poleščuk, ma zaujíma ešte jedna vec. Od ruskej invázie na Ukrajinu Západ uvalil na Minsk viacero sankcií. Vy ste to naznačili, aj to, že veľká časť populácie, nech už sa bavíme, že to bolo 300 tisíc ľudí, alebo dokonca pol milióna z 10 miliónovej krajiny, a to najmä mladých vzdelaných ľudí, odišlo do exilu. Napriek tomu vlani tamojšia ekonomika mala podľa makroekonomických čísel nejak celkom pozitívny výsledok. HDP im dokonca narástlo o 4%...“

V súvislosti s posudzovaním objektivity z hľadiska názorovej vyváženosti je možné poukázať na judikatúru súdov, z ktorej vyplýva, že požiadavku vyváženosti v rámci programu, **nemožno uplatňovať mechanicky**, ale uplatnenie tejto požiadavky sa musí **prispôbiť špecifickým okolnostiam konkrétneho prípadu**, napr. téme programu, typu programu, kontextu alebo spoločenským okolnostiam. Najvyšší súd SR v rozsudku sp. zn. 3 Sžo 33/2013 uviedol: „**Pojmy objektívnosť a nestrannosť sú pružnými právnymi pojmami, ktoré nie je možné presne právne definovať, ich obsah sa môže meniť, býva podmienený okolnosťami prípadu, na ktorý sa aplikuje právna norma. Tieto pojmy nie je možné explicitne definovať pre otvorený okruh prípadov, keďže jednotlivé informácie a vyjadrenia je nutné vnímať v kontexte ich použitia, a to aj s prihliadnutím na osoby, ktoré dostanú v konkrétnom príspevku priestor na vyjadrenie.**“

Posudzovanie vyváženosti programu aktuálnej publicistiky so sebou prináša **riziko uplatňovania a vynucovania falošnej, resp. mechanickej vyváženosti** programu (v anglickej literatúre označovanej ako „false balance“). Na falošnú vyváženosť kriticky upozorňuje aj odborná literatúra: „...existuje také niekoľko zásadných obtíží, ktoré s sebou objektivita prináša. Naznačuje totiž ... že **všetchny náhledy na události si ve zpravodajství zasluhují stejné zastoupení, i když nám další hodnoty a selský rozum mohou naznačovat něco úplně odlišného.**“ (McQUAIL, D.: Žurnalistika a společnost. Praha: Karolinum, 2016, s. 117). Pri posudzovaní vyváženosti programu a otázky, či moderátor zabezpečil dostatočnú názorovú oponentúru voči hosťovi programu a teda aj dostatočnú vyváženosť programu, je preto potrebné zohľadniť **účel zákonnej povinnosti objektivity**. O účele zákonnej povinnosti zabezpečiť objektivnosť a nestrannosť programu Ústavný súd SR v náleze sp. zn. II. ÚS 307/2014 uviedol, že „**týmto zákonným obmedzením slobody prejavu ... sa má predchádzať šíreniu a uvádzaniu jednostranných názorov, myšlienok a ideí na konkrétnu tému v rámci spravodajských programov a politicko-publicistických programov, ktoré pri ich jednostrannosti ... zároveň môžu ... znamenať ohrozenie práv a slobôd iných, bezpečnosti štátu, verejného poriadku, ohrozenie verejného zdravia a mravnosti.** ... V uvedených intenciách sú povinné orgány verejnej moci interpretovať a aplikovať obmedzenie slobody

² <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-lukasenko-uz-odhlasoval-vezeni-nebo-exil-to-je-demokraticke-pravo-volby-rekl-40506254>

prejavu vyplývajúce z § 16 ods. 3 písm. b) zákona o vysielaní.“ Z nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 307/2014 vyplýva, že **účelom povinnosti objektivity nie je samouúčelná a mechanická vyváženosť**, ani **samouúčelná a mechanická oponentúra zo strany moderátora**, ale účelom povinnosti objektivity je najmä **ochrana ústavných hodnôt** uvedených v čl. 26 ods. 4 Ústavy SR – t. j. práv a slobôd iných, bezpečnosti štátu, verejného poriadku, ohrozenie verejného zdravia a mravnosti. Povinnosť vysielateľa chrániť ústavné hodnoty má vplyv aj na to, aká miera vyváženosti programu inými názormi alebo stanoviskami bude vyžadovaná pri posudzovaní konkrétneho programu.

Podľa odbornej literatúry, pojem „objektivita“ „*môže znamenať protikladné pojmy, ako napríklad presnosť a vyváženosť. Ak je správa presná, potom nemusí byť vyvážená; a ak je vyvážená (medzi rôznymi konkurenčnými názormi), potom nemusí byť presná.*“ (HEARNS-BRANAMAN, J: Journalism and the Philosophy of Truth. Beyond Objectivity and Balance. Routledge, 2016). Presnosť/pravdivosť a vyváženosť sa teda môžu navzájom aj vylučovať. **Pri nesporných či preukázaných faktoch musí preto byť dôraz na pravdivosť a presnosť, a nie na vyváženosť.** Vyvažovanie preukázaného faktu, alebo faktu, na ktorom je široký odborný konsenzus, by totiž znamenalo skresľovanie reality alebo relativizáciu pravdy, čo by bolo v priamom rozpore s požiadavkou objektivity. Ak sú však prezentované kontroverzné alebo doposiaľ nepreukázané fakty, vtedy treba klásť dôraz skôr na vyváženosť.

Vynucovanie „falošnej“, resp. „mechanickej“ vyváženosti je často založené na **mylnom predpoklade, že „pravda je uprostred“**, a v konečnom dôsledku môže viesť k skresleniu objektívneho obrazu reality, k relativizácii pravdy alebo k podpore pozícií, ktoré sú v rozpore so všeobecne uznávanými hodnotami (napr. k podpore porušovania ľudských práv, k podpore diktátorských a nedemokratických režimov alebo vojenskej agresie atď.). Snaha niektorých médií o falošnú, resp. mechanickú vyváženosť, ktorá sa prejavuje takým spôsobom, že sa mechanicky poskytne rovnaký priestor na vyjadrenie dvom protichodným názorom, pričom sa neprihliada na odlišnú relevanciu jednotlivých názorov alebo na všeobecne uznávané hodnoty, **je predmetom častej kritiky v odbornej literatúre** (napr. McNAIR, B.: Sociologie žurnalistiky. Praha: Portál, 2004. s. 72-73; REMIŠOVÁ, A.: Etika médií. Bratislava: Kalligram, 2010, s. 210). Odborná literatúra tiež uvádza: „...**bezduché prednesenie argumentov oboch strán je pri snahe o maximalizovanie objektivity nielen neúčinné, ale je aj jej prekážkou.** ...je absurdné navrhovať, ako to urobil jeden program BBC, že „by mohol existovať neutrálny postoj k vykorisťovaniu a rasizmu“.“ (BOUDANA, S.: A definition of journalistic objectivity as a performance. Media, Culture & Society 33(3), 2011, s. 394)

Možno tiež poukázať na Vysielací kódex britského mediálneho regulátora Ofcom. Podľa usmernenia 1.43 Vysielacieho kódexu Ofcomu „**Aby sa zachovala náležitá nestrannosť, nie vždy je potrebné prezentovať opačný názor, ktorý je v rozpore s názormi väčšiny alebo v rozpore s preukázanou skutočnosťou.**“ Odborná literatúra uvádza: „Ve Veľké Británii je princíp náležitej nestrannosti (to znamená stupne nestrannosti príměřené danému problému; nikdo by např. neočekával, že novinář bude nestranný při referování o sporu mezi ilegální Irskou republikánskou armádou (IRA) a britskou vládou, nebo mezi Pol Potem a jeho demokratickými kambodžskými odpůrci)...“. (McNAIR, B.: Sociologie žurnalistiky. Praha: Portál, 2004. s. 73)

Na základe vyššie uvedeného možno konštatovať, že pri posudzovaní otázky, či moderátorka programu mala oponovať alebo vyvažovať vyjadrenia hostí programu, a aké argumenty alebo informácie majú byť v programe uvedené na vyváženie, resp. na oponovanie vyjadrení hosta programu, je potrebné zohľadniť aj skutočnosť, či sú tieto argumenty v rozpore s preukázanou skutočnosťou alebo či sú v rozpore s odborným, resp. vedeckým konsenzom, a to za účelom zabrániť falošnej, resp. mechanickej vyváženosti, ktorá by viedla k skresleniu reality a tým aj k narušeniu skutočnej objektivity programu.

Téma politickej situácie v Bielorusku, vrátane prezidentských volieb v krajine, je **špecifická téma a vyžaduje si osobitný prístup** pri posudzovaní vyváženosti programu aktuálnej publicistiky – a to **v záujme zabránenia uplatňovania falošnej, resp. mechanickej vyváženosti**, ktorá by mohla spôsobiť skresľovanie reality, relativizáciu pravdy, relativizáciu základných ľudských práv a hodnôt demokracie,

podporu alebo obhajobu nedemokratického režimu alebo porušovania základných ľudských práv, alebo popieranie, resp. spochybňovanie všeobecne známych a potvrdených faktov alebo odborného konsenzu.

Vyjadrenia hostí diskusie vychádzali z informácií o politickom režime v Bielorusku, ktoré sú všeobecne známe a sú potvrdené, čo znamená, že môžeme hovoriť o všeobecnom konsenze. Viaceré medzinárodné organizácie, vrátane OBSE, dlhodobo kritizujú politické pomery v krajine a označujú tamajšie voľby za neslobodné. Európska únia, ktorej integrálnou súčasťou je aj Slovenská republika, prijala v rozmedzí rokov 2020 – 2025 voči Bielorusku početné sankcie, a to v reakcii na represie a porušovanie ľudských práv v danom štáte, resp. vojenskú podporu Ruska³. EÚ tak ani neuznáva A. Lukašenka ako legitímneho prezidenta Bieloruska, pričom európske štruktúry konštatujú autoritársky charakter krajiny bez dodržiavania elementárnych demokratických princípov⁴. Mnohé vyjadrenia hostí boli hodnotiacimi úsudkami, ktoré sa dotýkali týchto informácií, a preto v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva požívajú vysokú mieru slobody prejavu. Z vyššie uvedených dôvodov a po zohľadnení vyššie uvedených východísk možno preto konštatovať, že pri vyjadreniach hostí programu na adresu situácie v Bielorusku sa nevyhnutne nevyžadovala výslovná oponentúra moderátorky.

V programe sme nezaznamenali nedostatky, ktoré by zakladali podozrenie pre možné porušenie ustanovenia § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.

* * *

ZÁVER:

Na základe uvedeného sa nazdávame, že vysielateľ odvysielaním programu *Z prvej ruky* dňa 27. 1. 2025 **neporušil ustanovenie § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.**

Podnet na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnený**.

³ <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/sanctions-against-belarus/timeline-eu-sanctions-against-belarus/>

⁴ <https://svet.sme.sk/c/22488760/europska-unia-neuznava-lukasenka-za-legitimneho-prezidenta-bieloruska.html>

Prepis/popis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. 0050/SO/2025)

Monitorované vysielanie: *Z prvej ruky* (Rádio Slovensko)

Deň vysielania: 27. 1. 2025

Čas vysielania: 12:30 hod.

Vysielanie bolo monitorované zo záznamu Rady.

časový kód záznamu o cca:

12:00:01 začiatok monitorovaného záznamu

- program *Rádiožurnál*
- *Zelená Vlna*
- hudobná zložka
- upútavka (anketa *Športovec roka 2024*)
- reklama

12:30:05 začiatok programu *Z prvej ruky*

Moderátorka: „Z diskusného štúdia zdraví Soňa Hagarová. Včera sa v Bielorusku konali prezidentské voľby. Podľa niektorých, vrátane českého prezidenta, voľby v úvodzovkách. Petr Pavel na sociálnej sieti X vyjadril solidaritu s ľuďmi bojujúcimi za skutočnú demokraciu v Lukašenkove, v úvodzovkách, voľby nazval výsmechom určeným na umlčanie nesúhlasu. Ako situáciu vidia odborníci, ktorí majú bieloruské dianie pod drobnohľadom? O tom sa budem rozprávať s bieloruským právnikom a aktivistom Andrejom Poleščukom. Pozdravujeme do Českej republiky. Dúfam, že sa počujeme. Dobrý deň.“

Andrej Poleščuk, bieloruský právnik a aktivista: „Hezký dobrý den.“

Moderátorka: „A so mnou v štúdiu je analytik organizácie MEMO 98 Ivan Godársky. Dobrý deň aj vám. Ďakujem, že ste prišli.“

Ivan Godársky, analytik organizácie MEMO 98: „Pekný dobrý deň.“

Moderátorka: „Pán Poleščuk, prvá otázka bude smerovať k vám. Prezidentské voľby v Bielorusku kritici označujú ako rituál pre diktátora, pretože predĺžili mandát Alexandra Lukašenka, ktorý krajinu vedie už vyše 30 rokov. Demokratický svet výsledok tohto inscenovaného plebiscitu neuznáva a zdá sa, že bieloruský prezident o uznanie Západu ani nestojí. Minimálne v tomto zmysle ho cituje agentúra Reuters. Prečo a pre koho vlastne Alexander Lukašenko tie voľby organizuje, podľa vás?“

Andrej Poleščuk: „Podľa mňa šťastie pro sebe. Koneckonců, klade mu to ústava z roku 94, kedy Lukašenko ústavu menil opakovaně, tak i v té ústavě je napsáno, že skrátka k těm volbám musí docházet. Dělá to vlastně podobně, jako se to dělalo i vlastně za socialismu, kdy se akože chodilo k volbám, ale vlastně to žádné volby nebyly. Lukašenko se snaží v té formální roli představit Bělorusko jako nějakou, řekněme, demokratickou zemi s totalitními nebo autoritárskými prvky, ale, samozřejmě, je to celé jenom fasáda pro vlastně jako propagandu a pro něho samotného to ve skutečnosti vlastně vůbec nic neznamena.“

Moderátorka: „Pán Godársky, paralelná podobná otázka aj pre vás, len to rozšírim do širšieho kontextu. V demokraciách vnímame voľby v rámci nejakých politických cyklov a zvyčajne to býva tak, že víťaz volieb tie nepopulárnejšie opatrenia realizuje na začiatku po voľbách svojho volebného obdobia a potom čím viac sa blíži k voľbám, tým sa snaží viac nakloniť si voličov, získať dopredu čo najviac hlasov. Tak to funguje teda v tých demokraciách. Ako to vyzerá v autoritárskom režime a ako to vyzerá v Bielorusku?“

Ivan Godársky: „Ďakujem veľmi pekne za túto otázku. Myslím, že je dobré to celkom jednoznačne hneď na začiatku to popísať a oddeliť. Naozaj nejde o žiadnym spôsobom demokraticky nastavenú krajinu. To, čo povedal už pán kolega, že ide o fasádu a tie voľby v podstate naozaj nie sú voľbami. Je to potvrdenie niekoho, kto sa uchádza o mandát. Je možno veľmi dôležité povedať hneď od začiatku, že sme vlastne prvýkrát svedkami toho, že medzinárodná komunita odsúdila tie voľby ešte pred ich

konaním. To sa naozaj bežne nedeje a deje sa to tentokrát práve preto, že je jasné, že celý ten volebný proces a nielen ten volebný deň, jednoducho bola fasáda, bola to ako keby až naozaj fraška, a preto vlastne ako keby uvažovať, alebo nejak skúsiť tie kroky, ktoré budú nasledovať, dať do takéhoto demokratického ponímania výkonu moci je možno aj, povedal by som, zbytočné, pretože stačí, aby sme sa pozreli na to, akým spôsobom boli zmanipulované posledné prezidentské voľby v auguste 2020. Na to, že z krajiny odišlo, možno pán Poleščuk bude vedieť ešte presnejšie informácie, ja som sa dnes bavil s jednou kolegyňou, ktorá tiež žije v Poľsku, z krajiny odišlo 300 až 500 tisíc bieloruských občanov. Jednoducho väznicami alebo zadržaných bolo viac ako 65 tisíc ľudí. Momentálne sa hovorí, že je vo väzniciach stále viac ako 1200 politických väzňov. To znamená špekulovať o tom, že aké opatrenia prijme hneď neskôr a následne, akým spôsobom to zvýši, zníži jeho ako keby popularitu, je vlastne až irelevantné, ak to mám takto povedať, pretože tu sa ne bavíme o demokratickej krajine. Jednoducho Alexander Lukašenko je pri moci, ako ste povedali, tridsiaty prvý rok. Nastúpil v roku 94 na základe referenda z roku 2022, ktoré bolo tiež veľmi obskúrneho charakteru, si vlastne mandát dokázal predĺžiť o ďalších desať rokov. To znamená úplne v tomto momente, ako je tá ústava postavená, môže byť pri moci až do roku 2035. Tak predstavme si, o akej krajine hovoríme, keď jeden človek jej vládne 36 rokov, 31 rokov v tomto momente, alebo o možných desať rokov 41 rokov. Tak z týchto parametrov je jednoznačné, že tá krajina je bohužiaľ krajinou strachu a ľudia, ktorí tam k voľbám chodia, chodia tam buď apaticky, alebo pod strachom.“

Moderátorka: „K tomu situácii, k tej situácii, aká atmosféra vládne v krajine sa dostaneme ešte neskôr. Ale doplním pána Godárskeho. Šéfka Európskeho parlamentu Roberta Metsolová na sociálnej sieti X označila voľby za falošné. Šéfka európskej diplomacie Kaja Kallasová kritizovala Lukašenka za to, že ako ste spomínali, vyše tridsať rokov sa držal pri moci a znova sa vymenuje v ďalších, údajne podľa nej, falošných voľbách. V tejto súvislosti je zaujímavé, že Maďarskoablokovalo spoločné vyhlásenie krajín Európskej únie o odmietnutí prezidentských volieb v Bielorusku. Uvádza to Rádio Slobodná Európa. Spočiatku mali výhrady aj zástupcovia Slovenska. Tí potom názor zmenili. Pán Poleščuk, keď tieto signály aj z Európskej únie alebo teda od niektorých predstaviteľov Európskej únie také zmiešané počúvate alebo čítate, čo to podľa vás môže signalizovať tak pre Bielorusko ako pre možno Ukrajinu alebo aj Európsku úniu najmä?“

Andrej Poleščuk: „Tak maďarský prístup není úplně překvapivý, protože vlastně pan Szijjártó, doufám, že správně říkám jeho příjmení...“

Moderátorka: „Áno.“

Andrej Poleščuk: „Maďarský ministr zahraničí, tak byl na návštěvě Běloruska opakovaně, naposledy na Lukašenkovské, v úvodzovkách, bezpečnostní konferenci a mluvili vlastně o tom, že Maďarsko chce s Běloruskem navazovat ekonomické vztahy a politické vztahy tam, kde tomu nepřekáží sankce. Né, takže z tohoto uhlu pohledu je jako maďarský přístup celkem pochopitelný, vid' o nicméně hanebný, minimálně v mých očích. Nicméně ja si nemyslím, že to dlouhodobě znamená jako cokoli, protože Maďarsko již v minulosti vyhrožovaloablokovaním například protiruských sankcí. Teď momentálně dneska vyšla zpráva, že teda té sankce se prodlouží, ale Maďarsko má svůj kurz, který směřuje vlastně na to Rusko, na vlastně ten kremelský sféru vlivu. Ono v konečném důsledku by ta rezoluce, pokud by Rada Evropské unie ji vydala, tak by v konečném důsledku neznamenalapříliš, protože vztahy mezi Evropskou unií a Běloruskem jsou v podstatě neexistující. Jsou uvaleny sankce, které by, v mých očích, mohly být ještě tvrdší, ale na druhou stranu Bělorusko je už řadu let izolované a po roce 2020 úplně.“

Moderátorka: „Nadviažem ešte na tú poznámku, ktorú mal pán Godársky. Hovoril o tom, že teda ľudia chodia voliť apaticky, že tá atmosféra v krajine nie je ktovie aká optimistická alebo dobrá. Keď to, pán Poleščuk, sledujete a rozšírim tú otázku, že v akom stave je v súčasnosti bieloruská opozícia? Spomínali sme zhruba 1200 politických väzňov je, podľa ľudskoprávnej organizácie Vjasna, uväznených, teda vrátane nositeľa Nobelovej ceny za mier Alesa Bialackého. Podľa niektorých údajov státisíce ľudí opustilo krajinu od roku 2020, keď tam vypukli veľké protivládne protesty. Ďalší utekali, keď Bielorusko umožnilo postup ruských vojakov do Ukrajiny v rámci ruskej invázie na Ukrajinu. Akými krokmi Alexander Lukašenko dokázal potlačiť bieloruskú opozíciu? Čo boli tie postupy, ktoré si osvojil, aby ju dostal, podľa názoru niektorých, vrátane môjho, pravdepodobne na kolená?“

Andrej Poleščuk: „On nepoužil vlastně nic jiného co by nepoužíval už na začátku, resp. na konci 90. let, na začátku milénia a v průběhu svého dalšího mandátu. To znamená velké policejní razie, zákazy

sjednocování, zákazy zakládání organizací, přijímání gumových paragrafů extremismu, které lze napašovat naprosto na cokoli. A potom v roce 2020 ten režim po té, co protesty zhruba v září roku 2020 ustály, tak začal vlastně lov na jednak jak lídri běloruské opozice, tak i na všechny účastníky, kteří se účastnili protestů. Jsou známe případy i z loňska, vlastně není to úplně tak dávno, že lidi v podstatě, protože ty záznamy jsou uložené, to, kdo se kdy účastnil těch protestů. Takže ty lidi lověj, lověj u nich doma, na hranicích a skrátka je po jednom zatýkají a tým jako šíří tú atmosféru strachu v celé zemi a samozřejmě nikdo už si dneska nelezne si nějaké protesty organizovat. Ono vlastně k těm číslům, těch několik set tisíc lidí, kteří Bělorusko opustili, je potřebné dodat i to, že mám pocit včera nebo předešlým vyšel průzkum, ve kterém až 39% běloruské mládeže zvažuje odchod z Běloruska nebo je už na cestě na odchodu. Prostě ten odliv mozků, ten odliv mladé krve je naprosto viditelný a bohužel se to projevuje i na té celkové situaci v Bělorusku.“

Moderátorka: „Na to sa ešte opýtam v súvislosti s bieloruským hospodárstvom a ekonomikou. Ale ešte jedna vec by ma zaujímala. Pán Godársky, obrátim sa na vás. Majú tie prodemokratické sily podporu obyvateľov Bielorusov? Lebo to, čo sme čítali pred voľbami, tesne pred voľbami, keď viacerí zahraniční spravodajcovia, ktorí mali možnosť dohliadať na nadchádzajúce voľby, tak hovorili o tom, že ľudia sú veľmi bojácni, keď majú vyjadriť svoj názor. A to sme v krajine, kde ten hlavný kandidát nemal nijakých reálnych vyzývateľov. Aj vo výsledku sa to ukázalo, získali, rátať sa to v jedno percentných, v jednočíselných percentách tá podpora iným kandidátom ako Alexandrovi Lukašenkovi. Ľudia teda sú bojácni vyjadriť svoj názor. Fungoval tam v Bielorusku ten naratív, že ten, kto kritizuje režim, je buď zahraničný agent, alebo je nejako platený západnými zlými silami? Alebo ako toto fungovalo v tej spoločnosti medzi reálnymi ľuďmi?“

Ivan Godársky: „No myslím si, že tie voľby v konečnom dôsledku, aj keď ja sa veľmi zdráham vlastne vysloviť to slovo voľby v tomto kontexte, pretože naozaj aj medzinárodní pozorovatelia, alebo čo sú súčasťou pozorovateľských misií už niekoľko rokov, sám som bol vo viac ako štyridsiatich misiách a toto nemalo známky naozaj reálnych volieb, pretože pri voľbách sa sleduje, či naozaj ľudia majú možnosť voľby. Tu tá možnosť voľby nebola. Jednoducho je iluzórne sa baviť o tom, že aj keď tam máme formálne, nominálne štyroch kandidátov, keďže jeden z nich priamo nevyzval prezidenta, súčasného prezidenta Lukašenka, keď dokonca ten, ktorý skončil druhý, je predstaviteľ komunistickej strany, povedal, že to nie sú voľby proti Lukašenkovi, ale voľby, aby sme doplnili jeho tím. Pripomenulo mi to iný proces, keď som bol ako pozorovateľ v Kazachstane. Myslím, že to bolo v roku 2015, keď kandidoval Nazarbajev, tak vtedy tam boli oponentami ďalší dvaja kandidáti, ktorí počas kampane boli úplne neznámi. Nikto ich naozaj, a to nikto myslím si, že v tomto smere naozaj sedí, tak ich nepoznal a oni počas kampane povedali, že oni sami nakoniec budú voliť pána Nazarbajeva. Tak to asi takýto rozmer majú, majú ten proces. Nemôžeme sa baviť o žiadnych nezávislých médiách, ktoré by poskytli akúkoľvek kritickú reflexiu. Jednoducho občiansky sektor bol úplne zdecimovaný, vyhnaný z krajiny, po tých voľbách v roku 2020 na základe zákonov prijatých, ako to už bolo spomenutých, rôznych gumových paragrafov, tak mimovládne organizácie boli buď z krajiny naozaj úplne vyhnané alebo zlikvidované. Viac ako okolo tristo mimovládnych organizácií muselo zaniknúť. Takisto aj organizácia, s ktorou my sme spolupracovali dlhodobo, Bieloruská asociácia žurnalistov. Tí ľudia, ktorí sú akokoľvek aktívnejší, sú naozaj buď v zahraničí, alebo sú vo väzení. Jednoducho je neuveriteľné, keď sa bavíme o ľuďoch, ktorí kandidovali v roku 2020, tak Sergej Tichanovský, ktorého potom nahradila jeho žena, bol odsúdený v roku 21 na 18 rokov. Mária Kolesniková, ktorá bola šéfkou kampane ďalšieho kandidáta bola odsúdená na 11 rokov. Viktor Babaryka bol odsúdený na 14 rokov, jeho syn bol odsúdený na 8 rokov, Ales Bialacký, o ktorom sa bavíme, ktorý je laureát Nobelovej ceny z roku 22, ktorý bol vo väzení už predtým tri roky, tak bol v roku 21 odsúdený na 20 rokov. To znamená, toto je spoločnosť, ktorá, samozrejme, potom reaguje vo verejnom priestore tak, že sa bojí. To samozrejme, že vy často vidíte vo volebný deň, že tí ľudia sa usmievajú, dokonca dávajú kytice a že tá atmosféra je ako keby oslavná, ceremoniálna. Je, samozrejme, vyvrcholením niečoho, ale to nie je ako keby reálna atmosféra. Vo veľa krajinách bývalého Sovietskeho zväzu bývali ten volebný deň naozaj ako oslava. To ja nechcem spochybňovať. Naozaj som to často zažil. A naozaj, tí ľudia, mnoho ich to naozaj prežíva ako niečo oslavné. Len preto to často aj my zdôrazňujeme ako pozorovatelia, že ten volebný proces nie je o volebnom dni. Často sa tie najzásadnejšie rozhodnutia urobia týždne, mesiace predtým. Keď začne volebná kampaň, do ktorej nie sú pripustení reálni kandidáti, tak potom o čom sa bavíme vo volebný

deň? To znamená, že toto je spoločnosť, ktorú momentálne vidíme v Bielorusku. Samozrejme, sú tam ľudia, ktorí sú aktívni, len sú buď extrémne opatrní, alebo v tej krajine už vôbec nie sú.“

Moderátorka: „Zopakujem tú otázku aj pre vás, pán Poleščuk, majú prodemokratické sily v Bielorusku ešte vôbec oporu u bežného obyvateľstva?“

Andrej Poleščuk: „Těžko říct, popravdě. Jako takhle, pokud by byl lídr, který by se dokázal postavit Lukašenkovi a ne to, co jsme vlastně viděli teď. To znamená nějaký pan Gajdukevič, Kanopacka, pan Sirankov nebo pan Khizhnyak, což byli vlastně protikandidáti proti Lukašenkovi, tak všechno to jsou lidé, kteří podporovali či trochu více, trochu méně vlastně Lukašenkův režim. My se můžeme odrážet od toho, co jsme viděli v roce 2020, obrovskou masovou podporu, ať už to byl Babaryka, ať už to byl Tichanovský, ať už to byly jako další a nakonec pani Tichanovská jakožto, de facto, jako prezidentka Běloruska. Tak z toho se můžeme odrážet. Ono i u, vlastně my vidíme i ten shift právě u tych mladých lidí, který jsou více prozápadní, jsou více prointegrační. Někteří z nich jsou dokonce nebo dost z nich už je dokonce pro členství v NATO, což je v Bělorusku naprosté novum. Ale těžko říct bez nějakých nezávislých sociologických průzkumů, kde by se lidé nebáli vyjádřit svůj názor. Jako takhle, určitě nejde mluvit o tom, že by Lukašenko měl masovou podporu v celé populaci, protože pokud by měl, nepotřeboval by dělat tohle divadílko a nechal by udělat opravdové volby, ve kterých by se uvidělo, jaký má mandát. Takto se můžeme dohadovat, ale vlastně Bělorusové žijí v totalitě, v diktatuře, a to se jako těžko nějaký jako nezávislý, jako nějaké nezávislé pozorování dělá.“

Moderátorka: „Rozumiem. V tejto súvislosti, pán Poleščuk, ma zaujíma ešte jedna vec. Od ruskej invázie na Ukrajinu Západ uvalil na Minsk viacero sankcií. Vy ste to naznačili, aj to, že veľká časť populácie, nech už sa bavíme, že to bolo 300 tisíc ľudí, alebo dokonca pol milióna zhruba z 10 miliónovej krajiny, a to najmä mladých vzdelaných ľudí, odišlo do exilu. Napriek tomu vlani tamojšia ekonomika mala podľa makroekonomických čísiel nejak celkom pozitívny výsledok. HDP im dokonca narástlo o 4%. Čím to je?“

Andrej Poleščuk: „Tak zčásti určitě tým, že se Bělorusko plně přeměrovalo na ruský trh. V minulosti jsme mohli vidět minimálně alespoň nějaké náznaky obchodu mezi EU a Běloruskem. Nicméně vzhledem k sankcím, vzhledem k různým embargům, tak tady tá cesta je uzavřena a my to vlastně, ona běloruská ekonomika je plně závislá na té na ruské. My dneska vidíme na té ruské, že vlastně díky svému přechodu vlastně na té válečné koleje, se jí daří nějak růst. Jsou zakázky a tak dále. A něco podobného sledujeme vlastně v Bělorusku. Nicméně, pokud bychom nechali Bělorusko plavat tak, jak je, tak tá ekonomika vlastně není konkurenceschopná. Je v podstatě polostátní, dominují tam velké podniky, například mozyrská rafinérie a různé další zpracovatelské firmy. Ale pokud bychom jako nechali tu běloruskou ekonomiku trochu plavat, tak ona se utopí.“

Moderátorka: „A je to podľa, vy ste naznačili, pán Godársky, myslíte si, že tento model hospodársky, ekonomický, aké Bielorusko má nastavené, že to je udržateľný model?“

Ivan Godársky: „Opäť to je pôda, respektíve plávame na vodách, ktoré sú ako keby skôr iluzórne. My sa bavíme totižto o komentovaní niečoho, čo je naozaj totalitou, a to nie je otvorený systém. To znamená to, čo povedal kolega, absolútne platí. Tá ekonomika je presmerovaná takmer 100 percentne na ekonomiku ruskú, ale toho väčšieho ako keby spoločenstva, ktoré sa teraz ako keby nazýva nejaký iný alternatívny ekonomický model, ale jednoducho to nie je ekonomický model. To je naozaj štátom riadená ekonomika a z tohto pohľadu je, povedal by som, že nám je aj trochu zbytočné to komentovať, pretože je dôležité si uvedomiť, tá cifra niekoho môže oklamať, že pozrite sa, HDP vzrástlo tak nominálne takto v porovnaní s niektorými krajinami Európskej únie je dokonca vyšší, ale to je jednoducho úplne neporovnateľné z toho pohľadu, ako keby nemá ani možno zmysel to extrémne rozvíjať, pretože naozaj to je totalitný model, kde jednoducho je to buď riadené štátom, alebo riadené niekým, kto je štátom kontrolovaný. To znamená, tá spoločnosť funguje úplne inak, a preto toto si je nutné uvedomiť aj pri všetkých verejných vyhláseniach, a toto je treba mať na pamäti, že tí ľudia, ktorí ako keby naozaj do verejného priestoru a majú inú predstavu o tom, ako spoločnosť, nie nevyhnutne politicky, politické vyjadrenie vlastného postoja by mala byť organizovaná, tak jednoducho trpia. A to je to, čo podľa mňa, čo je, si myslím naozaj najdôležitejšie zdôrazňovať, že ak sa máme baviť o demokratickej spoločnosti, tak toto je neprijateľné. Ak potom naozaj otvorene si povedia, že my tu máme totalitu, tak potom to tak berme. Ale nehrajme sa na nejakú hru medzi tým, že toto je iný model

niečoho a funguje to, lebo to nefunguje. Funguje to iba za cenu represii, potlačania ľudských práv a bohužiaľ aj životov ľudí.“

Moderátorka: „Možnože aspoň svojím spôsobom také zaujímavé priznanie v tomto kontexte urobil aj sám Alexander Lukašenko. Francúzska tlačová agentúra AFP ho nedávno citovala v takom rozhovore, kde sa teda ho pýtali na to, či čo je pravdy na tom, že 70 ročný Alexander Lukašenko chce odovzdať moc jednému zo svojich troch synov. No a on odpovedal, že jeho synovia žezlo nechcú a zároveň povedal a to citujem: Nie je to ani práca pre ženu. Som zásadne proti tomu, aby túto prácu robila žena. Žena nemôže byť diktátor. Koniec citátu. Takže pán Poleščuk, aké mená ďalšie sa skloňujú v otázke nástupníctva? Alebo by to koncom Alexandra Lukašenka, ktorý, teda ako som spomenula, má 70 rokov, by sa ten režim rozpadol?“

Andrej Poleščuk: „Víte co, ono diskutovať o nějakých jménech dneska je naprosto irrelevantní. Lukašenko tady minimálně 5 let ještě bude. Spíše bych tipoval na 10, pokud mu dovolí zdraví, ale potom bude záviset hodně na vývoji v Rusku. Pokud Rusko zůstane pod vládou, řekněme kliky Putina, Patruševa a dalších, tak Bělorusko z té sféry ruského vlivu jako nikam nezmizí a nebudou to Bělorusové, kdo budou rozhodovat o tom, kdo tam bude vládnout. Bude to Kreml a Kreml rozhodne o tom, která osoba momentálně nejlépe splňuje ty kvality a kdo vlastně je tím ideálním kandidátem, který dovede Bělorusko vlastně, řekněme, do nějaké úplné integrace s Ruskem.“

Moderátorka: „Pán Godársky, ako to vidíte vy? Črtá sa v Minsku nejaké meno, ktoré možno sa vám zdá, že sa opakuje častejšie? Alebo naozaj Kreml bude rozhodovať o tom, kto bude vládnuť v 10 miliónovej susednej krajine?“

Ivan Godársky: „No v systéme totality alebo krajiny, ktorá je priamo otvorenou diktatúrou, tak keby, vo verejnom priestore nezachytíte príliš veľa rôznych, respektíve už vôbec nie relevantných mien. Ono je to budované na tom klasickom klanovom alebo kultovom princípe, ako poznáme z bývalých čias Sovietskeho zväzu a iných diktatúr.“

Moderátorka: „Ale niekde v tých bývalých sovietskych republikách také tie rodinné dynastie sa črtajú predsa len.“

Ivan Godársky: „Iste, ale ja si myslím, že oni si v konečnom dôsledku uvedomujú, že je to svojim spôsobom otázka času, že ako keby, obzvlášť v Bielorusku, a myslím si, že tam je tá nádej a tam by som ako keby naozaj smeroval. Ten pohľad je, že sám Lukašenko nie je veľký priateľ s Putinom. V konečnom dôsledku oni, samozrejme, sú na nich naviazaní, ale na druhej strane aj to geografické ukotvenie krajiny jednoducho je bližšie Európe, ako je, samozrejme, Rusko. To znamená, že tá nádej, ktorú vzbudili tie niekoľko desiatok tisícové davy, ale v polovici augusta bolo na tom zhromaždení dvesto tisíc ľudí po voľbách v roku 2020. To dáva nádej na to, že tá spoločnosť naozaj si uvedomuje, že jednoducho a chce sa hýbať iným smerom. To znamená špekulovať o tom, že kto by mohol prípadne ho nahradiť je opäť možno až zbytočné, pretože on bude pri moci a jeho osud je na jednej strane závislý od toho, čo urobí Rusko, na druhej strane tá spoločnosť, ktorá je modernejšia, aktívnejšia, tak tá sa formuje, keď už nie v rámci Bieloruska, tak mimo. Existuje ten koordinačný, koordinačná rada, ktorá vznikla v auguste 2020. Teraz v máji minulého roku mala ako keby prvé vlastne otvorené, aj keď online, voľby, kde sa zúčastnilo 60 až 70 tisíc ľudí, zvolili si radu, ktorá mala 80 ľudí, zastúpená niekoľko strán, keď to tak mám povedať. To znamená, že formuje sa nejaká alternatíva, ktorá nie je iba v osobe pani Tichanovskej, a to si myslím, že dáva nádej, aby táto krajina naozaj precitla. Takéto niečo, ako keby nejakú alternatívu už sformovanejšiu, nevidíte v Rusku. To znamená, že to Bielorusko predsa len je inde a ja dúfam, že sa, že sa časom pohne tam, kam by sme ho všetci chceli vidieť.“

Moderátorka: „Pán Poleščuk, posledná a veľmi krátka odpoveď, ak môžete. Svetová geopolitika od nástupu amerického prezidenta Donalda Trumpa prechádza takou veľmi dynamickou zmenou. Je podľa vás reálne, že to bude predstavovať aj zmenu pre vzťah Bieloruska a Ukrajiny?“

Andrej Poleščuk: „Jistý náznak tam byl tehdy, když Mike Pompeo v prvním mandátu Donalda Trumpa dorazil do Běloruska, aby se snažil využít geopolitické výhody oproti Rusku, ale momentálně si nemyslím, že Trump bude jakkoli se zajímat o to, co se děje v Bělorusku.“

Moderátorka: „Tak a tým sme vyčerpali náš čas. Ja ďakujem za návštevu v štúdiu analytikovi organizácie MEMO 98, Ivanovi Godárskemu. Ďakujem za zaujímavé postrehy.“

Ivan Godársky: „Ja ďakujem za pozvanie.“

Moderátorka: „A takisto s príspevím aktivistu a bieloruského právnika Andreja Poleščuka. Pozdravujeme do Českej republiky. Ďakujem, že ste sa zapojili do nášho vysielania.“

Andrej Poleščuk: „Díky. Na shledanou.“

Moderátorka: „Na tejto relácii sa podieľali aj dramaturg Vlado Maťo, od techniky Michal Vojsovič a od mikrofónu Soňa Hagarová. Ja ešte doplním, že ešte jedna diskusia nás podvečer čaká. Hostom relácie Otvorene s Annou Vargovou po sedemnástej bude Samuel Migal z Hlasu-SD.“

12:55:39 koniec programu **Z prvej ruky**

- hudobná zložka
- oznam o programovej službe
- upútavka (program V múzeu)
- reklama
- zvučka programu

13:00:03 koniec monitorovaného záznamu

* * *

Monitorované vysielanie: *Z prvej ruky* (STVR 24)

Deň vysielania: 27. 1. 2025

Čas vysielania: 12:30 hod.

Vysielanie bolo monitorované zo záznamu Rady.

časový kód záznamu o cca:

12:00:01 začiatok monitorovaného záznamu

- *Bez komentára*

12:30:05 začiatok programu **Z prvej ruky**

(obsah programu je totožný s prepisom vyššie)

12:55:43 koniec programu **Z prvej ruky**

- *Počasie*

- zvukovo-obrazový predel

- upútavka (program *Cez lupu*)

- zvukovo-obrazový predel

- *Bez komentára*

12:59:59 koniec monitorovaného záznamu